

МИЛА

Нисам ја крива. Тако да ме не можете оптужити. Нисам то урадила и немам појма како се догодило. Није прошао ни сат пошто су ми је извадили између ногу кад сам схватила да нешто није у реду. И то добрано. Била је толико црна да ме је уплашила. Црна као поноћ, судански црна. Ја сам светлопута, имам добру косу, што бисмо ми рекли светложуту, а такав је и Лулин отац. Нико у мојој породици није ни близу те боје. Катран је најсличније чега могу да се сетим, но коса јој се не слаже с кожом. Другачија је – делом равна, делом коврцава, као коса оних голих племена у Аустралији. Дало би се помислити да је у питању атавизам, али атавизам у односу на шта? Требало је да видите моју баку; сви су мислили да је белкиња, удала се за белца, и никад се више ни речју није обратила ниједном свом детету. Свако писмо које је добила од моје мајке или мојих тетке, слала је назад, неотворено. Напокон су схватиле поруку без поруке и оставиле је на миру. Готово све врсте мулата и квартерона су то радиле у оно време – то јест, ако су имали одговарајућу врсту косе. Можете ли да замислите колико белаца крије црначку крв у својим венама? Погодите. Ја сам чула двадесет посто. Моја рођена мајка, Лула Меј, могла је лако да прође као белкиња, али је одлучила да неће тако. Рекла ми је колику је цену платила за ту одлуку. Кад су мој отац и она ушли у суд да се венчају, тамо су стајале две Библије, па су морали да положи руку на ону која је била одређена за црнце. Друга је била за руке белаца. Библија! Може ли горе од тога? Мајка је била настојница код богатог белачког пара. Сваки оброк који су јели она је кувала и тражили су да им трља леђа док седе у кади, а сам бог зна какве су је друге интимне ствари терали да ради, али иста Библија не сме да се додирује.

Неки од вас вероватно мисле да није добро кад се људи групишу према боји коже – што светлија, то боље – у друштвеним клубовима, стамбеним четвртима, црквама, сестринствима, чак и школама за обојене. Али како другачије да задржимо трунку достојанства? Како другачије да избегнемо да нас опљуну у дрогерији, да нас муну лактом на аутобуској станици, да ходамо по сливнику како бисмо пустили белце да заузму цео тротоар, да нам у продавници наплаћују пет центи папирну кесу која је бесплатна за беле муштерије? Вређање да и не спомињемо. Свега и свачега сам се наслушала. Али због њеног тена, мајци нису бранили да испробава шешире или да користи тоалет у робним кућама. А мој отац је могао да испроба ципеле у главној просторији продавнице, а не у стражњој. Ниједно од њих не би себи допустило да пије из чесме где пише „Само за обојене”, чак и кад би цркавали од жеђи.

Жао ми је што то кажем, али од самог почетка на породичном одељењу, срамота ме је било Луле Ен. Чим се родила, кожа јој је била бледа као и код свих беба, чак и афричких, али брзо се променила. Помислила сам да сам полудела кад ми је пред очима постала модроцрна. Знам да сам полудела на тренутак јер, само на неколико секунди, пребацила сам јој ћебе преко лица и притиснула га. Али нисам могла то да учиним, ма колико ми је криво било што се родила с том ужасном

бојом. Чак сам помислила да је дам негде у сиротиште. Али плашила сам се да будем као оне мајке што остављају своју децу на степеницама цркава. Недавно сам чула за пар из Немачке, бео као снег, који је добио необјашњиво тамнопуту бебу. Близанци, мислим – једно бело, једно обојено. Али не знам да ли је то истина. Само знам да сам при дојењу имала утисак као да ми неко гаравче сиса сису. Прешла сам на флашицу чим сам дошла кући.

Луис, мој муж, ради као редар у спаваћим колима, па ме је, кад је дошао с пута, погледао као да сам стварно луда и онда је осмотрио бебу као да је пала с Јупитера. Није често псовао, али кад је рекао: „Мајку му божју! Шта је ово ког ђавола?“, знала сам да нас чекају невоље. То нам је дошло главе – због тога смо се свађали он и ја. Растурило нам је брак у парампарчад. Лепо нам је било три године, али кад се она родила, он је окривио мене и понашао се према Лули Ен као да је она странац – штавише, као да је непријатељ. Никад је није дотакао.

Никад га нисам заиста убедила да ама баш никад нисам била с другим човеком. Био је посве убеђен да лажем. Свађали смо се и свађали све док му нисам рекла да њена црнопутост сигурно потиче из његове породице, а не моје. Тад се ситуација погоршала, толико да је само устао и изашао, па сам морала да потражим други, јефтинији смештај. Снашла сам се како сам могла. Била сам довољно паметна да је не водим са собом кад сам се састајала са станодавцима, па сам је остављала код рођаке тинејџерке да је чува. Нисам је много водила ни напоље, свакако, јер, кад сам је возила у дечјим колицима, људи су се нагињали и завиривали да кажу нешто лепо, а онда би се пренули или тргнули, па намрштили. Болело је то. Могла сам да прођем као дадиља да смо имале обрнуту боју коже. Довољно ми је тешко било што сам црнкиња – макар и светложута – и што покушавам да изнајмим стан у пристојном делу града. Деведесетих, кад се Лула Ен родила, закон је забрањивао дискриминацију према закупцима, али су се малобројни станодавци базирали на то. Измишљали су разлоге да ти не издају стан. Али имала сам среће с господином Лијем иако знам да је подигао кирију за седам долара у односу на оглашену цену, а и лудео је ако и минут закасним с плаћањем.

Рекла сам јој да ми се обраћа с „мила“ уместо „мајко“ или „мама“. Тако је било безбедније. Њена толико црна кожа и, како ја мислим, предебеле усне, па још да ми се обраћа с „мама“ – људи би се збунили. Сем тога, има чудну боју очију, црне као врана с примесом плаве – има нечег вештичјег у њима, такође.

Тако да смо нас две дуго биле саме, а не морам да вам причам колико је тешко бити напуштена жена. Рекла бих да је Луиса мало гризла савест што нас је тако оставио јер је неколико месеци касније сазнао где сам се преселила и почео да ми шаље новац једном месечно иако му то никад нисам тражила нити сам га тужила на суду. Његове уплате од педесет долара и моја ноћна смена у болници скинули су Лулу Ен и мене са социјалне помоћи. Што је било добро. Волела бих кад се то више не би звало помоћ и да се поново врати у употребу реч која се користила кад сам била мала. Онда се то звало „додатак“. Звучи много боље, као да ти даје мало времена да се пресабереш. Сем тога, ти социјални радници су зли до сржи. Кад сам напослетку добила посао и кад ми више нису били потребни, зарађивала сам више него што су они икад у животу зарађивали. Ваљда им је то зло надомештало бедну

плату, па су се зато понашали према нама као према просјацима. Нарочито кад погледају Лулу Ен, а онда мене – као да сам хтела да их преварим или тако нешто. Све је било боље, али и даље сам морала да будем опрезна. Врло опрезна како је подижем. Морала сам да будем строга, врло строга. Лула Ен је морала да научи како да се понаша, како да буде смерна и да не прави проблеме. Баш ме брига колико ће пута променити име. Њена боја је крст који носи. Али нисам ја крива. Нисам крива. Нисам.

О да, понекад ме гризе савест због понашања према Лули Ен кад је била мала. Али морате да схватите – морала сам да је заштитим. Није знала какав је свет. С таквом кожом, нема смисла да будеш јака или дрчна, чак и кад си у праву. Не у свету у којем те могу послати у поправни дом зато што дрско одговараш или се тучеш у школи, у свету где ће те последњу запослити, а прву отпустити. Није имала појма о томе нити како ће њена црна кожа плашити белце и засмејавати их и подстицати их да је преваре. Једном сам видела како девојчицу ни изблиза тамну као Лула Ен, која није могла имати више од десет година, саплиће један бели дечак из групе и, кад је покушала да се придигне, други јој је ставио ногу на задњицу и поново је залепио за земљу. Дечаци су се држали за стомак и пресамитили од смеха. Дуго пошто је она побегла, и даље су се кикотали, поносни на себе. Да их нисам гледала из аутобуса, помогла бих јој и одвукла је од те беле ђубради. Слушајте, да нисам научила Лулу Ен како ваља, не би знала да увек мора да пређе улицу како би избегла беле дечаке. Али исплатиле су се лекције којима сам је подучила, па сам на крају била поносна на њу до неба.

Нисам била лоша мајка, то морате да знате, али можда јесам на неке начине повредила своју јединицу зато што сам морала да је заштитим. Морала. Све због привилегија због боје коже. Испрва нисам видела даље од све те црне пути да бих је истински упознала и напросто је само волела. Али волим је. Заиста је волим. Мислим да она то сад разуме. Мислим. Последња два пута кад сам је видела, била је, па, импресивна. Некако одважна и самоуверена. Кад год ми је долазила у посету, заборавила бих колико је заправо црна јер је користила тај тен као предност у дивној белој одећи.

Научила сам лекцију коју је одавно требало да савладам. Важно је шта радите деци. А она то можда никад неће заборавити. Чим је могла, оставила ме је саму у оном одвратном стану. Отишла је што је даље могла од мене – дотерала се и нашла добар посао у Калифорнији. Више ме не позива нити ми долази. Шаље ми паре и још понешто с времена на време, али нисам је видела не знам ни сама откад.

Више ми се свиђа ово место – Кућа Винстон – него они велики, скупи старачки домови изван града. Мој је мали, удобан, јефтин, с медицинским сестрама двадесет четири сата на располагању и доктором који долази двапут недељно. Тек ми је шездесет трећа – премлада сам за иловачу – али ухватила ме је нека подмукла болест костију, па ми је нега од виталне важности. Досада је гора од слабости или бола, али медицинске сестре су дивне. Једна ме је управо пољубила у образ кад сам јој рекла да ћу постати бака. Осмехнула ми се и упутила ми комплименте као да сам краљица. Показала сам јој поруку на плавом папиру коју сам добила од Луле Ен – добро, потписала се као „Невеста”, али никад не обраћам пажњу толико. Звучала

је шашаво. „Знаш шта, М. Толико сам срећна што ти ово јављам. Породићу се. Веома, веома сам узбуђена, а надам се да си и ти.” Претпостављам да је узбуђена због бебе, а не њеног оца, јер њега уопште не спомиње. Да ми је знати да ли је црн као и она. Ако је тако, не мора да брине као што сам ја бринула. Ствари су се мало промениле откако сам ја била млада. Модроцрни су на телевизији све време, у модним часописима, на рекламама, чак и у филмовима.

Нема адресе пошиљаоца на коверти. Тако да сам, ваљда, и даље лоша мајка која ће трпети казну док не умре због добрих намера и, у ствари, нужног начина на који сам је васпитала. Знам да ме мрзи. Однос нам се свео на њено слање новца. Морам да кажем да сам захвална на парама јер не морам да просим за додатке, као неки други пацијенти. Ако ми је потребан нови шпил карата за пасијанс, могу да га купим и не морам да играм прљавим, ислуженим картама у салону. И могу да купим специјалну крему за лице. Али није ме преварила. Знам ја да се парама које шаље држи по страни и да тако умирује оно мало савести што јој је остало.

Ако звучим нервозно, незахвално, то је делом зато што се у суштини кајем. Због свих ситница које нисам учинила или јесам, али погрешно. Сећам се кад је добила прву менструацију и како сам реаговала. Или кад сам урлала на њу кад се саплете или нешто испусти. Тачно. Узнемиравала ме је, чак ми се гадила њена црна кожа кад се родила и испрва сам помислила да... Не. Морам да одагнам та сећања – и то брзо. Знам да сам јој дала све од себе, колико сам могла у тим околностима. Кад нас је мој муж напустио, Лула Ен је постала терет. Тежак, али добро сам га носила.

Да, била сам строга према њој. Него шта сам. Кад је напунила дванаесту и узела тринаесту, морала сам да будем још строжа. Одговарала ми је, није хтела да једе шта јој скувам, лицкала је косу. Кад је уплетем, расплела би је кад дође у школу. Нисам могла да јој допустим да се лоше понаша. Лупила сам шаком о сто и рекла јој како ће је звати. Ипак, део мог васпитања се морао примити. Видите шта је постала? Богата девојка од каријере. Може ли боље?

Сад је трудна. Дobar потез, Лула Ен. Ако мислиш да су родитељство само гукање, плетене чарапице и пелене, силно ћеш се запрепастити. Ти и твој безимени момак, муж, варијанта – ко год – замисли: Ууух! Беба! Гили гили гили!

Слушај ме. Видећеш шта је потребно, какав је свет, како функционише и како се мења кад си родитељ. Срећно и бог нека је на помоћи том детету.

(С енглеској превео Ђор Цвијановић)